

Література:

1. Медведкін Т. С. Інноваційний розвиток економіки України в контексті глобалізації світового ринку технологій 2005 року: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук.: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Медведкін Т. С. – Донецьк, 2005. – 20 с.
2. Schumpeter J. A. Théorie de l'Evolution Economique, Recherches sur le Profil, le Crédit, l'Intérêt et le Cycle de la Conjoncture. Librairie Dalloz. / J.A Schumpeter. – Paris, 1935. – 82 p.
3. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
4. Яковець Ю. В. Эпохальные инновации XXI века / Ю. В. Яковець. – М.: Экономика, 2004. – 264 с.
5. Друкер П. Ф. Рынок: как выйти в лидеры / П. Ф. Друкер. – М.: Буксембер Интернешенл, 1992. – 458 с.
6. Кундеева Г. А. Основные категории теории инноваций / Г. А. Кундеева // Прометей. – 2007. – №3. – С. 114 – 119.
7. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: учебник / Р. А. Фатхутдинов – 4-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 400 с.

Ярослав Чайковський
(Тернопіль, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ З ВРАХУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Вступ. В умовах євроінтеграційних процесів Україна вступила в складний період здійснення реформування банківської системи. Цей період супроводжується масовими банкрутствами банків (їх ліквідацією), інфляцією, девальвацією гривні, безробіттям та ін. негативними процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню практики формування і управління банківськими ресурсами присвячені роботи зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів, зокрема Ю. М. Галіцейської [1], П. В. Гудзя [7], О. В. Дзюблюка [2], Л. Р. Маринчак [3] та ін. Однак проблеми формування власного капіталу та організації депозитних операцій банків і їх використання, в тому числі в кредитній діяльності, вимагають подальших досліджень, особливо з урахуванням новітніх реалій європейської та української економік.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану та розробка адекватних заходів щодо розвитку та вдосконалення управління власним капіталом і депозитними операціями банків для розширення їх кредитної діяльності.

В умовах євроінтеграційних процесів Україна вступила в складний період здійснення реформування банківської системи. Цей період супроводжується масовими банкрутствами банків (їх ліквідацією), інфляцією, девальвацією гривні, безробіттям та ін. негативними процесами.

У 2015 році кількість банків в Україні становила 117, а у Польщі – 68 [4; 6]. За 2014–2015 роки в Україні ліквідували 63 банки. Зокрема, протягом останніх двох років кількість банків скоротилася зі 180 на 1 січня 2014 року до 117 банків на 1 січня 2016 року. За січень-липень 2016 року кількість банків зменшилася ще на 16 і на 1 серпня 2016 року кількість діючих банків становить 101 (рис. 1) [4].

Діяльність банківського сектору в 2011, 2014 і 2015 роках була збитковою. Так, за 2014 рік збиток банківського сектору становив 52966 млн. грн., а за 2015 рік – уже 66600 млн. грн. Станом на 1 серпня 2016 року збиток банків скоротився до 9266 млн. грн. [4].

Основною причиною збиткової діяльності банків України є різке погіршення якості кредитного портфеля через неспроможність багатьох позичальників повертати свої кредити та сплачувати проценти, що обумовило високі відрахування в резерви за активними операціями (рис. 2) [4].

Накопичені депозити у всіх банках, що діють в Польщі, гарантовані Фондом Банківської гарантії (BGF). Це означає, що в разі банкрутства будь-якого з банків Фонд виплачує суму, зазначену в Законі від 14 грудня 1994 року «Фонд Банківської гарантії» («Dz. U.» 2014 п. 1866). Відповідно до Закону, кошти, внесені на банківський рахунок (у тому числі відсотки), гарантовано виплачуються у розмірі, що не перевищує 100000 євро [6].

В Україні розмір обов'язкового відшкодування з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 21 вересня 2012 року № 4452-VI зараз становить 200000 грн. (приблизно 7142 євро на 25 вересня 2016 року).

Кількість банків з іноземним капіталом за 2015 рік скоротилася на 10 банків і на 1 січня 2016 року становила 41, кількість банків зі 100% іноземним капіталом скоротилася на 2 банки до 17 (на 1 серпня 2016 року – відповідно 39 і 16, див. рис. 1) [4].

Однак у 2015 році частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків збільшилася з 32,5% на 1 січня 2015 року до 43,3% на 1 січня 2016 року. На 1 серпня 2016 року частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків збільшилася до 53,3% [4].

Причинами зростання частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків України, на нашу думку, є зменшення кількості банків з національним капіталом у зв'язку з їх неплатоспроможністю та ліквідацією і значною кількістю збиткових банків.

Для капіталізації банків країни Центральної та Східної Європи також залучали іноземний капітал. В окремих державах частка іноземного капіталу в банківській системі є досить високою. Так, у Словаччині частка іноземних активів становить 96,72%, у Чехії – 90%, у Польщі, як і в інших країнах Центральної та Східної Європи – більше 75%.

Однак є ризики, пов'язані зі швидким зростанням частки іноземного капіталу в банківську систему.

Рівень капіталізації вітчизняних банків у порівнянні із закордонними банками є ще досить низьким. Так, власний капітал 117 банків України на 1 січня 2016 року становить 103,713 млрд. грн. Це менше, ніж, наприклад, капітал одного лише австрійського Raiffeisen Bank International в еквіваленті становить 186,4 млрд. грн., розмір власного капіталу одного польського банку PKO – близько 130 млрд. грн.

Напрямами підвищення власного капіталу та капіталізації банків є:

1. Процеси реорганізації банків шляхом злиття та приєднання (поглинання). На нашу думку, Національний банк України (НБУ) вчасно не виявив і не допоміг банкам-банкрутам. З боку НБУ необхідно проводити не політику ліквідації банків, а політику «кількісного пом'якшення» з врахуванням європейського досвіду шляхом їх реорганізації.

2. Доцільно привести у відповідність вітчизняне банківське законодавство до європейських і світових стандартів ведення банківського бізнесу та на законодавчому рівні обмежити участь іноземного капіталу у банківській системі України.

3. Негативні наслідки впливу іноземних банків на реорганізаційні, консолідаційні процеси у вітчизняній банківській системі можна згладжувати за допомогою державного регулювання та контролю за процесами злиття і приєднання (поглинання) вітчизняних банків з боку НБУ.

Протягом 2014-2015 років спостерігався основний відплив депозитів на рахунках фізичних осіб – кошти фізичних осіб скоротилися на 44666 млн. грн., або на 10,3%, – до 389060 млн. грн. на 1 січня 2016 року. Частка коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банків знизилася на 6,2% – до 33,8% на 1 січня 2016 року. Частка строкових коштів у коштах фізичних осіб на 1 січня 2016 року становила 72,3% (табл. 1). Це може вказувати на незначний розвиток безготівкових розрахунків банківських установ для населення.

Динаміка та структура зобов'язань банків України у 2011 - 2015 роках [4]

(млн. грн.)

№ з/п	Назва показника	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016
1.	Зобов'язання банків, %, з них	898793	957872	1085496	1168829	1150672
2.	Кошти суб'єктів господарювання	186213	202550	234948	261372	317626
3.	Частка коштів суб'єктів господарювання у зобов'язаннях банків, %	20,7	21,2	21,7	22,4	27,6
4.	Строкові кошти суб'єктів господарювання	74239	92786	104722	102527	96176
5.	Частка строкових коштів суб'єктів господарювання у коштах суб'єктів господарювання, %	39,9	45,8	44,6	39,2	30,3
6.	Кошти фізичних осіб	306205	364003	433726	416371	389060
7.	Частка коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банків, %	34,1	38,0	40,0	35,6	33,8
8.	Строкові кошти фізичних осіб	237438	289129	350779	319121	281462
9.	Частка строкових коштів фізичних осіб у коштах фізичних осіб, %	77,5	79,4	80,9	76,6	72,3

Вилучення строкових коштів юридичними особами та коштів фізичними особами свідчить про зниження довіри до банківської системи України з боку клієнтів банків.

Причини, за яких клієнти відмовляються від депозитних послуг банку:

- неоптимальні умови (тарифи) надання послуг;
- низький рівень обслуговування;
- незручне місце розташування філій;
- оподаткування відсотків за депозитами фізичних осіб;
- втрата довіри до банківської установи.

Заходами з розвитку і вдосконалення управління депозитними операціями, на нашу думку, можуть бути:

1. Застосування комплексного обслуговування клієнтури. Однією з таких послуг є система електронних банківських Інтернет-послуг. Система електронного банкінгу в Польщі є однією з найбільш розвинених сфер банкінгу у Європі. Окрім цього за рівнем безпеки електронний банкінг у Польщі оцінюється також на досить високому рівні.

2. Доцільно використовувати різні види депозитні рахунки, зокрема, які мають змішаний режим функціонування (NOW-рахунки, ATS-рахунки, вкладні рахунки грошового ринку).

3. Пошук нових маркетингових рішень щодо просування нових депозитних продуктів:

- реклама депозитних послуг банку для залучення нових клієнтів;
- розширенням зв'язків із громадськістю, зокрема співпраця з засобами масової інформації та соціальними мережами (у Facebook), зовнішня реклама і телебачення;
- ігрові форми залучення депозитних клієнтів через сайти і соціальні мережі (зокрема ділові ігри укладення депозитного договору);
- ширше використання програм лояльності, які націлені на те, щоб за допомогою постійних акційних депозитних програм, бонусів, подарунків мотивувати клієнтів на повторне переоформлення депозитних договорів.

4. Збільшення обсягів строкових вкладів населення:

- використання ощадних сертифікатів;
- розширити спектр додаткових послуг, що надаються банками приватним особам. Наприклад, надання трастових (довірчих) послуг населенню, проведення безкоштовних консультацій, оренда сейфів;
- прискорити розвиток безготівкових роздрібних, електронних платежів.

Висновки. Заходами зі збільшення власного капіталу банків можуть бути процеси їх реорганізації шляхом злиття та приєднання (поглинання). Суттєве збільшення обсягів залучених коштів банків можливе за рахунок активації маркетингової популяризації депозитних послуг, реклами, програм лояльності, застосування комплексного обслуговування клієнтів як засобів підвищення конкурентоспроможності банку, що веде до зберігання коштів на рахунках, залучення коштів на вклади.

Література:

1. Галицька Ю. М. Ресурсна база комерційних банків: сучасний стан та можливі напрями оптимізації [Текст] / Ю. М. Галицька // Вісник Тернопільського державного економічного університету. – 2006. – № 3. – С. 124-130.
2. Дзюблюк О. В. Оптимізація формування ресурсної бази комерційних банків [Текст] / О. В. Дзюблюк // Банківська справа. – 2008. – № 5. – С. 38-47.
3. Маринчак Л. Р. Оцінка ефективності залучення депозитів у системі ресурсного забезпечення вітчизняних банків [Електронний ресурс] / Л. Р. Маринчак // Наукові записки. – 2013. – Випуск 22. – С. 63-67. – Режим доступу: <http://eprints.oa.edu.ua/2131/1/13.pdf>.

4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
5. Річний звіт Національного банку України за 2015 рік. – К.: Національний банк України. – 2016. – 75 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=31669311>.
6. Фурман Б. Юридичні підстави функціонування банків у Польщі [Електронний ресурс] / Б. Фурман]. – Режим доступу: // <http://kbs-izdat.com/upload/materials/file/System%20bankowy%20w%20Polsce.pdf>.
7. Gudź P.V. Аналіз капіталізації комерційних банків України та шляхи її нарощування [Текст] / П. В. Гудзь, Р. В. Фірман / Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 241-247.